

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**SCHOPNOST DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE ORIENTOVAT SE
V ČASE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Provazníková

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Šárka Pěchoučková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 1. června 2023

.....

vlastnoruční podpis

Zde bych ráda poděkovala PhDr. Šárce Pěchoučkové, Ph.D., která vedla mou bakalářskou práci s velkou ochotou a poskytovala mi cenné rady.

OBSAH

Úvod	3
1. TEORETICKÁ ČÁST	4
1.1 ČAS	4
1.2 VNÍMÁNÍ ČASU	4
1.2.1 Vnímání plynutí času	8
1.2.2 Vnímání časové posloupnosti	9
1.2.3 Odhad a měření času	10
1.2.4 Rozdělení aktivit a her podle věku dětí z hlediska vnímání času	10
1.3 POTÍŽE V OBLASTI VNÍMÁNÍ ČASU	12
1.4 AKTIVITY A HRY PODPORUJÍCÍ ORIENTACI V ČASE	13
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	17
2.1 CÍLE EXPERIMENTU	17
2.2 METODY	17
2.3 PODMÍNKY EXPERIMENTU	17
2.4 TERMINOLOGIE	17
2.5 ZADÁNÍ ÚLOH	18
2.6 KRITÉRIA HODNOCENÍ	23
3. EXPERIMENTÁLNÍ ČÁST	25
3.1 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	25
3.2 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ	25
3.3 SCÉNÁŘ EXPERIMENTU	27
3.4 VYHODNOCENÍ EXPERIMENTU	30
3.4.1 Úkol č. 1 – hodiny	30
3.4.2 Úkol č. 2 – střídání ročního období	31
3.4.3 Úkol č. 3 – charakterizující činnosti pro roční období	33
3.4.4 úkol č. 4 – časová posloupnost	35

3.4.5 úkol č. 5 – charakterizující činnosti pro konkrétní část dne	36
3.4.6 úkol č. 6 – dny v týdnu.....	38
3.4.7 úkol č. 7 – pojmy včera, dnes, zítra, pozítří a předevečírem	39
3.4.8 úkol č. 8 – odhad času	41
3.5 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ EXPERIMENTU.....	42
ZÁVĚR.....	I
RESUMÉ.....	II
SEZNAM LITERATURY	III
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	IV

Úvod

V mé bakalářské práci se zaměřuji na orientaci dětí v čase. Toto téma jsem si vybrala proto, že mi přijde velmi důležité pro celkový rozvoj dítěte a dle mého názoru není dostatečně rozvíjeno v mateřských školách. K matematice jsem měla vždy blízko a předmatematická výchova dětí mě zaujala hned v prvním ročníku mého studia na Západočeské univerzitě v Plzni. Z mých praxí jsem zjistila, že z této oblasti se děti učí hlavně dny v týdnu a měsíce, zbytek není tak často a aktivně zapojován do výuky. Uvědomila jsem si, že se z praxí v různých mateřských školách nedozvím o této oblasti dostatek informací, a proto jsem si toto téma vybrala, abych se dozvěděla více a v budoucnu ji uplatňovala z pozice učitelky v mateřské škole.

Svou bakalářskou práci rozdělují do tří kapitol a několik podkapitol. První kapitola s názvem teoretická část obsahuje popis toho, co je vlastně pro nás čas, jak ho děti v předškolním věku vnímají a co vše orientace v čase zahrnuje. V této části se také dozvíme, které aktivity a hry jsou určeny k tomu, abychom s dětmi mohli orientaci v čase rozvíjet a přijdeme na to, které aktivity jsou vhodné pro děti určitého věku. Také zjistíme, jaké můžou být v této oblasti následné potíže.

Veškeré podmínky, cíle i metody experimentu jsou zahrnuty v metodologické části. Najdeme zde rovněž zadání úloh, pomůcky a kritéria hodnocení, které potřebujeme k našemu experimentu.

V poslední části, a to části experimentální nalezneme celkovou charakteristiku mateřské školy i dětí, scénář, podle kterého bylo postupováno při provádění experimentu a samotné vyhodnocení všech úkolů i dětí.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 ČAS

Člověk se liší od jiných živočichů kromě jiného i tím, že si uvědomuje tok času. V době, kdy se naučil počítat, pravděpodobně také začal měřit čas. Používal při tom přirozených časových úseků, kterými jsou den, měsíc a rok. Den (přesněji se mu říká pravý sluneční den) můžeme stanovit jako dobu mezi dvěma po sobě následujícími průchody slunce nejvyšším bodem na obloze. Měsíc je doba mezi dvěma následujícími úplňky. Rok je doba mezi dvěma následujícími jarními rovnodennostmi. Země ani Měsíc se však nepohybují přesně po kruhové dráze, jejich pohyb je navíc rušen pohyby jiných planet. To způsobuje, že všechny přirozené časové úseky se mění. I když lze určit jejich průměrné hodnoty poměrně přesně, v exaktní vědě nemohou sloužit jako základ pro stanovení jednotky času. Čas je fyzikální veličina. Označuje se nejčastěji malým písmenem t . Prvním přirozeným časovým úsekem, podle kterého lidé určovali čas, je den. V nejrůznějších lidských činnostech se vyskytovala i v minulosti potřeba kratších časových jednotek, než je den. Postupným dělením dne tak vznikly hodiny, minuty a sekundy. Toto dělení, jehož základem jsou čísla 12 a 60, má původ ve staré Sumerské říši tisíce let před naším letopočtem. (Randa, 2016)

1.2 VNÍMÁNÍ ČASU

Oblast vnímání času patří k základním matematickým představám. Již od útlého dětství se vytváří vztah k matematice a předpoklady k jejímu zvládnutí. Dítě v předškolním věku by mělo mít dobře rozvinuté základní matematické představy k tomu, aby začínalo chápat pojem číslo. Pokud tomu tak bude je velice pravděpodobné, že bude v matematice úspěšné, a tudíž ho bude bavit. Naopak pokud má dítě obtíže ve zvládnutí matematiky, nemá v tomto období potřebnou míru stimulů, a to se může později odrážet i na tom, že předmět matematika pro něj oblíbené nebude.

Větší procento v současné době tvoří děti v předškolním věku, které jsou v matematice neúspěšné. Nemají matematiku rády, nebo z ní mají dokonce strach. Příčinou může být oslabení schopností potřebných pro matematiku. Avšak z největší části je to právě nedostatek podnětů, nebo jejich nesprávná posloupnost před tím, než dítě zahájí školní výuku a v jejím začátku.

Vnímání matematiky společností také hraje velkou roli. Matematika může být vnímána jako nepříjemný vědní obor i u dospělých. Tudíž v nich nevyvolává takovou důležitost, jakou by měla. Dítě pak může o matematiku být ochuzeno jako o prostředek rozvoje myšlení a logického uvažování. (Bednářová, 2017)

„Základy chápání numerace (vytváření pojmu přirozeného čísla, pochopení číselné řady) a operací s čísly musí být položeny v předškolním věku. Jestliže tomu tak není, dítě má posléze v matematice výrazné potíže – nadměrně dlouho setrvává u odpočítávání po jedné, aplikuje mechanicky naučenou řadu, většinou za pomoci názoru, nejčastěji prstů. Zpravidla pak probíranému učivu nestačí a potíže se následně prohlubují.

Mechanické znalosti mu neumožní pochopení další látky, nepřechází k abstraktnímu myšlení, nechápe logické vztahy. Samozřejmě se v předškolním věku nejedná o výuku matematiky. Dítě je rozvíjeno především hrou, na kterou mohou navazovat podněty ze strany dospělých. Je na nich, aby sledovali dítě, jeho rozvoj a všímali si, jestli vyhledává činnosti ze všech oblastí, jestli se rozvíjí rovnoměrně, včetně všech schopností a dovedností potřebných pro matematiku.“ (Bednářová, 2017, s. 79)

Na rozvoj matematických dovedností má vliv:

- Hrubá a jemná motorika
- Grafomotorika
- Vnímání rytmu
- Zrakové vnímání
- Prostorové vnímání
- Krátkodobá paměť
- Vnímání času – z této oblasti kterou se zde budeme zabývat se do matematiky odráží hlavně uvědomování si časového sledu, a posloupnosti. To znamená, že dítě ví, co předchází nějaké události a co naopak následuje. Úzce to souvisí s pojmy první, poslední, dříve, později. (Bednářová, 2017)

Aby děti v mateřské škole lépe vnímaly čas, zvládaly vymezovat časové hranice uvědomovaly si opakující se cykly i posloupnost jednotlivých činností, musí si osvojit pojmy ohraničující časové úseky. Jedno z důležitých uvědomění si je posloupnost, která rozvíjí

samostatnost a sebeobsluhu. Také má kladný vliv pro předjímání následných úkonů a vede k chápání příčin a následků.

Přiměřené vnímání času a časové posloupnosti vede ke smysluplnému zacházení s časem, odpovídající organizaci práce. Velký vliv má na to, jak dítě naloží se svým časem při učení, správné rozvržení učiva na krátkodobé a dlouhodobější cíle a zautomatizování činností, které se stále opakují. Vnímání času a jeho posloupnosti je také důležité pro práci s pořadím číslic v čísle, pořadí písmen, pro zvládnutí abecedy, násobilky a ve všech oblastech, kde je nutné uvědomovat si a zachovávat sled pořadí. (Bednářová, 2015)

Vnímání času je schopnost, která je také velmi důležitá pro to, aby děti v mateřské škole zvládaly trivia. Vedle dalších poznávacích funkcí dítěte musíme tomuto tématu věnovat dostatek pozornosti. Pokud by se tato oblast nerozvíjela dostatečně, mohlo by později nastat mnoho potíží ve zvládnutí školních dovedností.

Vnímání času úzce souvisí s vnímáním prostoru, tyto dva pojmy se navzájem nejen doplňují a ovlivňují, ale mají toho také spousty společného. S prostorem se také pojí veškeré události, které jsme už v minulosti zažili, nebo nás teprve čekají v budoucnosti.

Pro čas a zároveň pro prostor obvykle používáme některé stejné pojmy, nebo ve vzájemné souvislosti, jako jsou například pojmy první a poslední, blízká a vzdálená budoucnost, minulost za námi, budoucnost před námi. Vnímání času i vnímání prostoru mají také společné to, že se u lidí vyvíjejí pozvolna od narození po dospělost, prostor i čas vnímáme individuálně a oproti jiným vjemům také subjektivněji.

Každý z nás vnímá čas odlišně především v různých situacích, proto je vnímání, a hlavně prožívání času velmi osobní a subjektivní záležitost. Čas pro nás plyne rychleji, pokud prožíváme nějakou situaci, událost či moment, která na nás působí jako příjemná. V opačném případě, kde na nás situace působí nepříjemně a nepřináší nám žádný užitek, či radost (například čekání na dopravní prostředek, upoutání na lůžko v době nemoci) čas plyne velice pomalu.

Náš pohled se ale neliší jenom na plynutí času v závislosti na aktuálním prožitku. Představu časové linie má každý z nás. To znamená, jak člověk vidí svou minulost, jak prožívá svou přítomnost a jak je orientován na svou budoucnost. Orientace na budoucnost u nás,

v našich kulturních podmínkách převažuje, i přes to, že neopomíjíme minulost. (Bednářová, 2017)

Dítě předškolního věku žije zejména v přítomnosti. Je zaujaté situací, kterou momentálně prožívá, tudíž neplánuje žádné kroky, které by následovaly. V tomto momentě si nevzpomene ani na povinnosti, které má. Pro děti je nejpříjemnější činnost hra, která ho zaujme, proto ji nikdy neukončí z důvodu přechodu k jiné činnosti. Jinou činnost si dítě vybírá až v okamžiku, kdy pro něj právě probíhající hra není dostatečně zajímavá.

Když se dítě nachází v momentě, který je pro něj příjemný a jeví zájem o právě probíhající činnost, nechce se nechat vyrušit aktivitami, či povinnostmi, které jsou pro něj méně příjemné. Odhad doby trvání té činnosti je pro dítě obtížné. Často v mateřských školách nastává situace, kdy si dítě hraje, ale už by mělo například vydané hračky uklízet a chystat se mýt si ruce. Pedagog pak opakovaně říká dítěti, ať si přestane hrát, ale on neuposlechne.

Tato situace, kde je dítě natolik zaujato přítomností a není schopno si uvědomovat její dočasnost může mít velice negativní dopad, v případě, že dítě prožívá nepříjemné situace, jako je například odloučení od rodičů ať už z důvodu pobytu v nemocnici, nebo jakákoliv situace, která je s odloučením od rodičů spojena.

Dítě si také neuvědomuje pomíjivost situace. Trauma, které se mu aktuálně děje, prožívá minimálně se stejnou intenzitou jako zaujetí pro příjemné činnosti.

Také některé aspekty ve výchově souvisejí s tím, jak dítě vnímá čas. Dítě potřebuje aktuální, rychlou zpětnou vazbu. Pokud je cíl vzdálenější, jeho realizace je méně představitelná a hodnota pro dítě nižší.

Věty jako jsou například „až budeš poslušný“, „až budeš mít narozeniny“ jsou věty, ve kterých slibujeme nějakou odměnu do budoucnosti. Tento způsob je velice neefektivní. To samé můžeme říct o trestu, pokud se odehrává s velkým časovým odstupem. Například to platí u situací, kde přenecháváme trest na někom jiném, kdo není momentálně přítomen (maminka se bude zlobit, až pro tebe přijde maminka, všechno ji povím). V momentě, kdy tato doba nastane, už dítě situaci neprožívá a s největší pravděpodobností neví, proč se na něj někdo zlobí, neuvědomuje si příčinu a následek. (Bednářová, 2017)

Tématem vnímání času se také zabývala Hana Otevřelová, která ve své publikaci uvádí že: „Vnímat čas je pro děti těžké. Chápání a respektování chronologického času je náročné

hlavně z toho důvodu, že předškolní dítě příliš neplánuje, spíše žije přítomným okamžikem. Rozlišovat minuty a hodiny není v rámci vývoje předškoláka na programu dne. Opět začínáme postupně. Střídají se roční období, den přechází v noc, pak je zase ráno, vše se střídá s neměnnou pravidelností. Tuto posloupnost se dítě učí chápat. K času přistupuje subjektivně. Čekat na mámu „chvilku“ může být hodně dlouhé čekání. Stejně tak hrát si jen „chvilku“ s kamarádem může být opravdu kraťoučké. V obou případech přitom půjde o stejný časový úsek deseti minut. Čas dětem přibližujeme na přirovnáních, se kterými mají zkušenost: „Bude to tak dlouhé, jako když se díváš na Večerníček.“

Důležitým prvkem, který pomáhá se v čase orientovat, je posloupnost. Ta dětem pomáhá chápat sled událostí, opakování a pravidelné střídání činností. Ráno vstáváme, pak snídáme, pak se myjeme, jdeme do školky, hrajeme si... Tak si děti osvojují pojmy ráno, dopoledne, odpoledne, večer, v noci a postupně i včera, dnes a zítra. Začínají se orientovat ve dnech v týdnu. Postupně si vyprávíme a nenásilně zařazujeme měsíce. Listopad – to padá listí, proto se tak jmenuje.“ (Otevřelová, 2016, s. 94)

Catherine Baker-Brown zmiňuje, že pokud děti mají k dispozici velké plochy na to, aby si mohly hrát, budou tím procvičovat orientaci v prostoru, ale i vnímání času. Zkoušejí například kolik kroků musejí udělat od kuchyňky ke stolečku s židlemi a také jak rychlí musejí být, aby v cíli nebylo žádné dítě dřív než on sám. První v cíli bude dítě, které stejnou vzdálenost překoná v kratším čase. Takto se propojuje pojem času s konkrétním konáním. (Baker-Brown, 2014)

1.2.1 VNÍMÁNÍ PLYNUTÍ ČASU

Plynutí času není záležitostí nejen v předškolním věku dítěte, ale i ve věku školním, kde si děti vytvářejí představu o plynutí času.

Děti se učí zpracovávat údaje o těchto časových událostech:

- a) Učí se uvědomovat si to, jak dlouho trvá určitý časový interval, lépe řečeno, jak dlouhou dobu trvá nějaká činnost či událost.
- b) Smysl by pak dítěti také měl dávat časový sled, posloupnost. Tudíž, co předchází nějaké činnosti a také co následuje po ukončení.

K tomu, aby si dítě uvědomovalo trvání těchto časových intervalů přispívají rytmické děje v našem těle, jako je dýchání, pulz, trávení a podobně. Dále nám je nápomocné vymezení událostmi, které dítě obklopují a mají pravidelnou střídavost jako má například den a noc, charakteristické činnosti, které probíhají ráno, dopoledne, odpoledne, večer či v noci.

Například střídání ročních období je z hlediska časového úseku delší, než den a noc, tudíž je pro dítě těžší vytvořit si představu o tom, jak dlouho tento úsek trvá. (Bednářová, 2017)

Bednářová také uvádí, že je nutné podotknout motivování dětí děním v dlouhodobější budoucnosti. Jak už bylo zmíněno, dítě žije přítomností, minulost a zejména budoucnost jsou pojmy, které si obtížně představuje. Motivace typu „Musíš se to naučit, abys to ve škole, v životě uměl“ je zpravidla příliš vzdálená. (Bednářová, 2016)

Vnímání plynutí času je pro předškolní dítě vymezeno událostmi, které ho obklopují a pravidelně se střídají. Dítě tak vnímá plynutí času pomocí běžných činností pro den, noc, ráno, poledne, večer a v mateřské škole na základě řazení denních činností (ranní spontánní hry, tělovýchovná chvíle, svačina, hlavní činnost, procházka, oběd, odpolední spánek, svačina, hry, odchod domů). Dítě by však mělo vědět, co následuje po určité činnosti.

Pro dítě je uvědomování si jednotlivých časových úseků velice zkreslené, subjektivní, závisí na prožívání aktuální situace (příjemné situace plynou rychle, nepříjemné jsou zdlouhavé). Čím je časový úsek delší, tím je pro děti obtížnější vytvořit si představu trvání daného úseku (např. délka týdne, měsíce, léta, jara...). Postupné vytváření představy delších časových úseků dokládají dotazy dítěte: „Kolikrát se ještě vyspím do Vánoc, narozenin?“. (Bednářová, 2016)

1.2.2 VNÍMÁNÍ ČASOVÉ POSLOUPNOSTI

Vnímání časové posloupnosti úzce souvisí s výše uvedeným vnímáním plynutí času. Souvisí také s vnímáním časového sledu, uvědomováním si příčin a následku, začátku a konce, předjímání následné události.

Už jen kojeneček se naučí, jak získá pozornost matky a to tím, že bude křičet. Vyvolá podnět, očekává následek. Když například uvidí láhev, očekává, že dostane jídlo. Později když uvidí oblečení a boty, bude očekávat, že se půjde ven. S přibývajícím věkem dítěte dokáže dítě lépe ze sledu událostí vyvodit událost, která bude následovat. Tuto situaci bude očekávat a

bude na ni připraveno. Čím je dítě starší, tím zároveň dokáže zpracovat více informací následně za sebou.

Tím, že dítě dodržuje algoritmy a pravidla, které byly stanovené, tím lépe se dokáže orientovat v čase, být připraveno na následující událost, každodenní činnosti jsou pro něj snadnější, dostává pocit bezpečí a jistotu.

Uvědomování si trvání jednotlivých činností, očekávání následujících situací, předjímání následujícího děje i schopnost postupně si organizovat jednotlivé činnosti. Všechny tyto zmíněné dovednosti se dítěti budou učit daleko obtížněji, jestliže dítě žije bez pravidelného režimu. (Bednářová, 2017)

1.2.3 ODHAD A MĚŘENÍ ČASU

Tím, že dítěti říkáme věty typu „za chvíli půjdeme na svačinku“, „za chvíli si půjdeme umýt ruce“ a podobně ho učíme vnímat pojem chvílka. Tento pojem mu prozatím bude nahrazovat hodiny, které zatím nezná.

Existují i další pojmy, které můžeme dítě učit vnímat a tím je například delší doba. Vyplývá z vět jako jsou „za půl hodiny si půjdeme hrát“, „za půl hodiny půjdeme obědovat“. Pojem minuta můžeme dětem ukázat v podobě přesýpacích hodin. Děti můžeme nechat celou minutu úplně potichu, aby věděly, jak je minuta doopravdy dlouhá. (Bednářová, 2017)

1.2.4 ROZDĚLENÍ AKTIVIT A HER PODLE VĚKU DĚTÍ Z HLEDISKA VNÍMÁNÍ ČASU

Podle věku dítěte můžeme v mateřské škole používat tyto činnosti:

- a) Přiřadí činnosti obvyklé pro ráno (4-5 let)
- b) Na začátku bychom měli dítěti položit otázku „co děláš/děláme ráno?“ Podle odpovědi na otázku vyhodnotíme, jak dítě reaguje. Když jsou viditelné nějaké potíže, můžeme přidat libovolné pomůcky například obrázky. Pokud zvolíme obrázky, dítě dostane za úkol ukázat na ty, na kterých jsou typické aktivity pro ráno. Jako lehčí variantu na začátek můžeme nechat dítě vybírat pouze z obrázků, na kterých jsou aktivity vhodné pro ráno, odpoledne a večer.

- c) Přiřadí činnosti obvyklé pro dopoledne (4-5 let).

Dítě je schopné vybrat ze sady obrázků ty, na kterých jsou aktivity typické pro ráno, nebo rovnou odpovědět na otázku „Co děláš/děláme dopoledne?“

- d) Přiřadí činnosti obvyklé pro večer (4-5 let)

Dítě je schopné vybrat ze sady obrázků ty, na kterých jsou činnosti typické pro večer.

- e) Přiřadí činnosti obvyklé pro dopoledne (4,5-5 let)

Dítě vybere ze sady obrázků ty, které představují dopolední činnosti. Musíme však myslet na individuální režim dítěte. Každá rodina může být zvyklá na jiné aktivity a činnosti, které vykonávají v dopoledních a odpoledních hodinách. Také musíme brát na zřetel, zda dítě pravidelně navštěvuje, či nenavštěvuje mateřskou školu. Děti, které mateřskou školu pravidelně navštěvují, mají zpravidla výrazně odděleny činnosti, které probíhají v odpoledních a dopoledních hodinách. Proto také termíny dopoledne a odpoledne dříve užívají a znají jejich význam.

- f) Přiřadí činnosti obvyklé pro odpoledne (4,5-5 let)

Dítě vybere ze sady obrázků ty, na kterých jsou činnosti typické pro odpoledne.

- g) Rozliší dříve a později (seřadí dva obrázky) (4,5 let)

K této činnosti budeme používat dva obrázky. Z libovolné řady vybereme první a poslední obrázek. Dítě ukáže, které z těch obrázků to jsou a necháme ho seřadit podle toho, který je první a který poslední.

- h) Seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později, naposled (5 let)

Toto je obtížnější varianta předchozího úkolu. Dítě se pokusí seřadit všechny tři obrázky podle časového sledu. Také pozorujeme, zda si je zcela jistý tím, jak je řadí a pojmenovává.

- i) Rozlišujeme pojmy nejdříve, před tím, nyní, potom (5 let)

K tomuto úkolu můžeme využít obrázky, které jsme používali v předchozím úkolu. Také sledujeme, zda dítě tyto pojmy používá i v aktivním slovníku.

j) Začíná se orientovat ve dnech v týdnu (5-6 let)

Musíme rozlišovat, zda dítě dny v týdnu pouze vyjmenovává (mechanická znalost), nebo má opravdu představu o tom, jak jednotlivé dny plynou. Na začátek nám budou největší pomocníci pro orientaci ve dnech v týdnu aktivity, které jsou typické pro konkrétní dny (co děláme o víkendu, středu a podobně).

k) Přiřadí činnosti obvyklé pro roční období (5-6 let)

Na začátku bychom měli dítěti položit otázku „Co se děje na jaře?“ „Co na jaře děláme?“ Podle odpovědi na otázku vyhodnotíme, jak dítě reaguje. Pokud vidíme, že má dítě s odpovědí nějaké potíže, můžeme přidat obrázky, které dítěti pomohou. Úkolem potom bude, aby dítě vybralo obrázky, na kterých jsou činnosti obvyklé pro konkrétní roční období. U této jednodušší varianty je nutné myslet na to, že dítě může mít přiřazení charakteristických činností pro konkrétní roční období naučené. Avšak v předškolním věku se teprve představa plynutí času a doba trvání období začíná vytvářet.

l) Pojmy včera, dnes, zítra (6 let)

Tyto pojmy nejvíce sledujeme u dítěte, když mluví, zda tyto pojmy aktivně ve své řeči používá. Pokud si nejsme jistí, že dítě opravdu těmto pojmům rozumí, můžeme si to ověřit otázkou „Co si dělal včera?“ „Co máš zítra v plánu?“.

m) Předevčírem, pozítří (5,5-7 let)

Tyto pojmy nemůžeme u dítěte očekávat v aktivním slovníku. Avšak postupovat budeme obdobně jako u předešlého úkolu.

1.3 POTÍŽE V OBLASTI VNÍMÁNÍ ČASU

Ve svém životě se běžně setkáváme s jedinci, kteří mají v s orientací v čase potíže. Mezi jedinci se nevyskytují pouze děti, ale potíže v této oblasti může mít i člověk dospělý. Nejčastěji se setkáváme s člověkem, který není dochvilný a není schopen dodržování plánovaného času. Toto ovšem nejsou jediné potíže, které máme. Problém se může vyskytovat i v plánování činností a v organizaci práce. Také řazení jednotlivých činností není u nich silnou stránkou.

Pokud se zaměříme na dítě v předškolním věku, poznáme u něj, že vnímání času a časového sledu se vyvíjí pozvolněji. Je pro ně daleko obtížnější osvojování si pojmů z hlediska časové orientace. To znamená pojmy jako jsou ráno, večer, zítra, ale i první a poslední. Všechny tyto pojmy a ty s nimi spojené zařazuje do svého aktivního slovníku později. Nejčastěji se u dítěte v předškolním věku setkáme se zaměňováním těchto pojmů. Co se týče sledu každodenních činností, je pro dítě těžké si na ně navyknout. Například jednotlivé kroky při oblékání si osvojuje pozvolněji, zaměňuje pořadí u různých úkonů a podobně.

Ve školním věku se těchto potíží může objevovat daleko více. Zde se už odehrává práce s písmeny a číslicemi. Dítě pak zaměňuje jejich pořadí, nebo je dokonce úplně vynechá. Problém ale nastává i v osvojování vědomostí, které musí být uspořádány v daném sledu. To jsou například dny v týdnu, měsíce v roce, následnost ročních období, ale i abeceda a násobilka. Chybovat může i v pořadí úkonů. Vyskytují se potíže při hospodaření s časem při učení a budování učebních strategií, také v zautomatizování opakujících se činností, ve špatném rozvržení pořadí kroků a v nesprávném odhadu časové dotace na splnění jednotlivých úkolů. (Bednářová, 2017)

1.4 AKTIVITY A HRY PODPORUJÍCÍ ORIENTACI V ČASE

V této kapitole uvedeme několik činností, které u dítěte rozvíjejí orientaci v čase.

a) Dělení dne na hodiny

Na toto téma můžeme pokládat různé otázky (V kolik hodin ráno vstáváš? Do kolika hodin si v pondělí ve školce? Kdy obědváš? V kolik hodin jdeš spát?) Děti pak klasickou formou odpovídají.

Pokud jsou v mateřské škole děti, které už umí ručičkové hodiny, můžou dostat pracovní list s hodinami, do kterých čas zakreslují. Společně se také můžeme pokusit spočítat počet hodin (Kolik hodin má den? Jak dlouho jsem spal?).

b) Práce s kalendářem

S dětmi si můžeme vyrobit kalendář, který bude obsahovat dny v týdnu a každý den bude mít svou barvu a obrázek. Můžeme ho zavěsit na zeď nebo na nástěnku a při ranním kruhu dávat kolíček tam, kde je název dnešního dne. Pod dny v týdnu můžeme přidávat obrázky, podle toho, jaké máme roční období.

c) Části dne

Začít můžeme otázkou „Kterou část dne míváš nejraději a proč?“, „Jaké části dne ještě máme?“ „Co obvykle děláš v této části dne?“. S částmi dne souvisejí i aktivity a činnosti, které jsou typické pro konkrétní část dne (ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer, noc). Jako první aktivitu si můžeme vybrat popis činností na obrázku, které jsou vhodné pro ráno (vstávání z postele, snídane, čištění zubů, odchod do školky a podobně). Obrázky můžeme dělit na ranní činnosti, které se dějí doma, v mateřské škole i venku ve městě. V předchozí aktivitě bylo obrázků více. Pro popis ranních činností například ve městě můžeme zvolit i jeden obrázek, na kterém se v jeden moment děje více činností (maminka vede syna do školky, paní prodavačka otevírá obchod s pečivem, pošťák roznáší noviny a podobně). Aktivity můžeme ještě dělit na aktivity, které dělají dospělí (babička peče buchty, paní doktorka zavazuje koleno, tatínek sedí v kanceláři, maminka uklízí dům) a na aktivity, které dělají děti. V poledne většinou všichni obědvají. V této části dne si s dětmi můžeme povídat o tom, že někdo má oběd ve školce, ve škole, doma, v práci a někdy můžeme obědvat i v restauraci. Také, že v poledních hodinách bývá většina obchodů a úřadů zavřená.

d) Odhad času

Dětem ukážeme obrázky s činnostmi (obouvání bot, stavění puzzle, krájení chleba, malování obrázku, mytí rukou, koupání ve vaně a podobně), které mezi sebou porovnávají podle toho, která činnost trvá déle, nebo který časový úsek je kratší.

e) Měsíce v roce

Opět můžeme začít otázkami (víš co je nyní za měsíc, který byl před tím, který bude následovat, v kterém měsíci ses narodil, v kolikátém měsíci ses narodil, kterým měsícem začíná kalendářní rok, kterým měsícem končí kalendářní rok, kterým měsícem začíná školní rok, kterým měsícem končí školní rok, kdy začínají letní prázdniny, kolik měsíců trvají letní prázdniny a jaké měsíce to jsou) ke každému měsíci můžeme nakreslit obrázek. S dětmi si můžeme také zopakovat názvy měsíců a společně si je vyjmenovat. Dětem můžeme ukázat obrázky typické pro konkrétní

měsíce (kolo, moře, stan, míč do vody) a děti říkají, který měsíce v roce toto nejvíce užívají.

f) Roční období

S dětmi si povídáme o střídání ročních období, jaké změny se dějí v přírodě a podobně. (Bednářová, 2014) Opět tu máme spousty aktivit, které jsou typické pro konkrétní roční období (jaro – růst květin, léto – koupání, podzim – pouštění draka, zima – lyžování) můžeme je třídit, popisovat aktivitu na obrázku, vymýšlet další činnosti a podobně. Další aktivita, kterou můžeme realizovat je přikládání oblečení na postavičky podle ročního období. Vystříhneme čtyři postavičky, kde každá bude představovat jiné roční období. Z papíru také vystříhneme kusy oblečení všeho druhu (triko, tílko, kraťasy, kalhoty, čepici, plavky, šálu, mikinu, svetr a podobně). Děti poté oblékají panenky vhodným oblečením pro každé roční období. (Rusňáková, 1994)

g) Časová posloupnost

Dětem rozdáme obrázky, kde se například obléká nějaká postavička, ale postup není správný (ponožky na botách, tílko na košili, kalhotky na punčochách). Dítě hledá, co je na obrázcích popletené a říká, co se mělo oblékat dříve a co později. Další aktivita je s dvojicemi obrázků (mazání chleba/jezení chleba, nalívání pití do sklenice/pití ze sklenice, mytí jablka/jezení jablka) dítě řekne, co se děje na obrázku a porovná, co se stalo dříve a co později. Pracovat můžeme i s více obrázky, a to například s obrázky, na kterých je vývoj rostliny (semínko, stonek, listy, květ). Dítě opět poskládá obrázky podle toho, jak jdou za sebou a řekne, co je na nich znázorněno. Pro šest obrázků je vhodná posloupnost například jezení oběda (dát skleničky na stůl, donést příbor, donést talíře, nandávání jídla, jezení, dezert). S časovou posloupností můžeme pracovat i u pohádek. Přečteme dětem pohádku, poté vytiskneme na papír konkrétní situace, které se v pohádce staly a děti je opět řadí podle toho, co se stalo dříve a co později. (Bednářová, 2022)

h) Činnosti s jednoduchými pomůckami

Stopky (měříme čas, jak dlouho trvá například běh z bodu A do bodu B), metr (můžeme měřit děti o kolik za celé tři roky v mateřské škole vyrostly) fotografie

z dětství, přírodniny (pozorujeme přírodniny, jak se postupem času mění), také můžeme navštívit muzea se starožitnostmi a podobně.

2 METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1 CÍLE EXPERIMENTU

Cílem experimentu bude zjistit, zda

- dítě správně určí čas na ručičkových hodinách;
- dítě vyjmenuje, jak jdou za sebou jednotlivá roční období;
- dítě pozná činnosti, které jsou charakterizující pro konkrétní roční období;
- dítě zvládne seřadit obrázky podle posloupnosti děje;
- dítě pozná činnosti, které jsou charakterizující pro konkrétní části dne;
- dítě zná dny v týdnu a ovládá je;
- dítě rozumí pojmům včera, dnes, zítra, pozítří a předevčírem;
- dítě správně odhadne čas

2.2 METODY

- Slovní
- Dovednostně-praktické
- Experiment

2.3 PODMÍNKY EXPERIMENTU

- Děti si budu ze třídy brát jednotlivě do jiné třídy, kde spolu budeme všechny úkoly plnit
- Po celou dobu si budu průběh úkolů nahrávat na telefon (pouze zvuk) a zapisovat si na papír jméno a věk dítěte. Připravenou budu mít také tabulku na které bude název úkolu a tři kolonky (ZVLÁDL/A, ZVLÁDL/A S DOPOMOCÍ, NEZVLÁDL/A), do kterých si budu podle kritérií zaškrtnávat patřičné pole.
- Po skončení si přehraji celou nahrávku a zapíšu si výsledky.

2.4 TERMINOLOGIE

Pro to, aby byly zajištěné stejné podmínky, budu všem dětem zadávat všechny úkoly stejně. Po celou dobu experimentu budu používat jazyk, který odpovídá předškolnímu věku dětí.

2.5 ZADÁNÍ ÚLOH

Úkol č. 1 – Hodiny

Průběh: Na papírových hodinách nastavím čas a budu se ptát dětí, jaký čas vidí na hodinách (deset hodin). Poté bude jejich úkolem nastavit rafičky správně podle toho, jaký čas jim řeknu (půl jedné).

Pomůcky: Papírové hodiny (obrázek 1)

Obrázek 1 - Papírové hodiny (zdroj vlastní)

Úkol č. 2 – Střídání ročních období

Průběh: Na stůl různě rozmístím čtyři obrázky. Na jednom bude vyobrazeno jaro, na druhém léto, na třetím podzim a na čtvrtém zima. Úkolem bude poskládat všechny čtyři obrázky podle toho, jak jde za sebou roční období.

Pomůcky: Obrázky ročního období (obrázek 2)

Obrázek 2 Obrázky ročního období (Bednářová, 2014, str.26)

Úkol č. 3 – Charakterizující činnosti pro roční období

Průběh: Na stůl různě rozmístím obrázky, na kterých budou činnosti, které jsou typické pro určité roční období. Úkolem dítěte bude roztřídit obrázky do čtyř skupin podle toho, které jsou typické pro jedno roční období. Tedy činnosti, které jsou typické pro Jaro budou na jedné hromádce, a to samé u zbylých ročních období. Poté bude úkolem dítěte poskládat je do řady vedle sebe, podle toho, jak jdou roční období za sebou.

Pomůcky: Obrázky s činnostmi, které jsou typické pro roční období. Jaro – sázení rostlin, začátek růstu květin; Léto – koupání v rybníku, plutí na loďce; Podzim – pouštění draka, hrabání listí; Zima – stavění sněhuláka, sáňkování (obrázek 3)

Obrázek 3 - Obrázky charakterizující činnosti pro roční období (zdroj vlastní)

Úkol č. 4 – Časová posloupnost

Průběh: Na stole rozmístím tři obrázky, které budou znázorňovat posloupnost děje (kluk přichází s prázdným košíkem ke stromu s jablky, kluk trhá jablka do košíku, kluk odchází od prázdného stromu s plným košíkem jablek). Úkolem bude seřadit správně podle děje tyto tři obrázky tak, jak jdou za sebou.

Pomůcky: Obrázky s dějem (obrázek 4)

Obrázek 4 - Časová posloupnost (Bednářová, 2015, str.91)

Úkol č. 5 – Charakterizující činnosti pro konkrétní část dne

Průběh: Dítě před sebou bude mít obrázky s různými aktivitami a bude jeho úkolem říct, kdy se jednotlivá aktivita odehrává (ráno, odpoledne, večer, v noci)

Pomůcky: obrázky s aktivitami (obrázek 5)

Obrázek 5 - Obrázky s aktivitami typické pro část dne (zdroj vlastní)

Úkol č. 6 – Dny v týdnu

Průběh: Dítě bude pouze odpovídat na otázky „Co je dnes za den?“, „Co bylo za den včera?“ „Jaký den bude zítra?“.

Pomůcky: žádné

Úkol č. 7 – Pojmy včera, dnes, zítra, pozítří a předevečirem

Průběh: Dítě se bude ptát na otázky: „Co jsi dělal včera?“ „Co budeš dělat pozítří?“ „Co budeš mít/co jsi měl dnes k obědu?“ „Máte nějaké plány na zítra?“ „Byl jsi předevečirem v mateřské škole?“. Dítě bude odpovídat na otázky.

Pomůcky: žádné

Úkol č. 8 – Odhad času

Průběh: Dítěti budu ukazovat jednotlivé obrázky, na kterých bude znázorněna činnost, která se vykonává především ráno/odpoledne/večer/v noci a podle obrázku dítě řekne v jaké části dne se tato činnost vykonává.

Pomůcky: Obrázky s činnostmi (vstávání z postele, jízda na kole, koupání ve vaně, spaní v posteli) (obrázek 6)

Obrázek 6 - Obrázek s aktivitami pro konkrétní část dne (zdroj vlastní)

2.6 KRITÉRIA HODNOCENÍ

Úkol č. 1 budu považovat za splněný: Pokud dítě bez dopomoci správně řekne čas, který je na hodinách vyobrazený (15:00 hodin) a správně umístí hodinové ručičky podle toho, jaký čas řeknu 12:30 hodin).

Úkol č. 2 budu považovat za splněný: Pokud dítě bez dopomoci správně seřadí čtyři obrázky s ročním obdobím tak, jak jdou za sebou.

Úkol č. 3 budu považovat za splněný: Pokud dítě dá bez dopomoci obrázky správně k sobě na čtyři hromádky. V první hromádce bude Jaro – probouzení zvířátek, začátek růstu květin;

ve druhé Léto – koupání ve venkovním bazénu, jezení zmrzliny; ve třetí Podzim – pouštění draka, padání listí; ve čtvrté Zima – stavění sněhuláka, lyžování

Úkol č. 4 budu považovat za splněný: Pokud dítě bez domoci správně seřadí tři obrázky a to tak, že první bude obrázek, kde jde kluk s prázdným košíkem ke stromu plný jablek, druhý, kde kluk trhá jablka ze stromu a třetí, kde kluk odchází od prázdného stromu s plným košíkem jablek.

Úkol č. 5 budu považovat za splněný: Pokud dítě správně řekne část dne, do které patří činnost na obrázku.

Úkol č. 6 budu považovat za splněný: Pokud dítě správně odpoví na otázky „Co je dnes za den?“, „Co bylo za den včera?“, „Jaký den bude zítra?“

Úkol č. 7 budu považovat za splněný: Pokud bude dítě správně reagovat na otázku. Bude otázce rozumět tím, že hned zareaguje a odpoví.

Úkol č. 8 budu považovat za splněný: Pokud dítě správně odpoví, do jaké části dne patří tyto činnosti. (vstávání z postele – ráno, jízda na kole – odpoledne, koupání ve vaně – večer, spaní v posteli – noc)

3 EXPERIMENTÁLNÍ ČÁST

3.1 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Mateřská škola nese název Základní škola a Mateřská škola Bohuslava Reynka, Lípa, příspěvková organizace. V mateřské škole se nacházejí čtyři třídy, tři z toho odpovídají kapacitě 28 dětí a čtvrtá menší třída má maximální kapacitu 19 dětí. Celková kapacita školy je 103 dětí. Mateřskou školu mohou navštěvovat děti už od dvou let. Budova, ve které se mateřská škola nachází má dvě patra a přístavbu. V přízemí se nachází třída Medvídků a Žabiček II. V přístavbě je třída Žabiček I a v prvním patře je třída Myšiček. Ve třídě Žabičky I se nacházejí děti pouze předškolního věku. Třída Žabičky II se skládá z nejmladších předškolních dětí a nejstarších dětí středního věku, tudíž 4–5 let. Zbylé dvě třídy, tedy třídy Myšičky a Medvídci jsou věkově smíšené třídy, tedy 2-5 let. V budově také najdeme dvě výdejny-jídelny, sklady lůžkovin i pomůcek, šatny, kanceláře, ve kterých sídlí zástupce ředitelky, sociální zařízení pro děti i pro dospělé. Třídy Medvídků i Myšiček jsou rozděleny na dvě části zatahovacími dveřmi, kde druhá část slouží jako jídelna v době, kdy se podává jídlo. K pobytu venku využívají děti nejen školní zahradu, která je rozdělena na dvě části. Severní část je tvořena v přírodním stylu a nachází se tu pískoviště, místo na hraní s kameny, vrbový tunel a dřevěná překážková dráha. Jižní část obsahuje dvě pískoviště se dvěma dřevěnými domečky. Dále tam také najdeme kolotoč, houpačku a brouzdaliště na teplé letní odpoledne. Škola využívá prvky programu Začít spolu. V dopoledních hodinách po ranním kruhu jsou po celý týden zřízená centra aktivit, které děti průběžně navštěvují. V mateřské škole jsou také dvě učitelky, které vykonaly kurz na logopedického asistenta a provádějí nápravu řeči u dětí, které to potřebují.

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je zaměřen na roční období a je k nalezení na webových stránkách <https://www.zslipa.cz/matrska-skola/dokumenty>.

3.2 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ

Matyáš – Matyáš je velký extrovert, hodně upovídaný a komunikativní kluk, který je vždy nejen vidět ale hlavně i slyšet po celé třídě. Jeho slovní zásoba je bohatá a všechna slova vyslovuje správně. Hodně věcí ho zajímá, rád vypráví různé příběhy, na jednu otázku se dokáže rozprávět na dlouhou dobu. Bavič třídy. Matyášovi je šest let a v září se už moc těší do školy. Intelektové schopnosti odpovídají věku.

Vojta – Vojta je takový opak svého spolužáka Matyáše. Stydlivý kluk, který si jen tak někoho nepustí k tělu. Není příliš komunikativní, ale výslovnost má správnou. Slovní zásoba je v pořádku. Pokud má ale druhý člověk velkou trpělivost a s Vojtou se skamarádí, dokáže se Vojta hezky rozprávět. Vojta nedávno oslavil šesté narozeniny. Intelektové schopnosti odpovídají věku.

Nikola – Nikola se ráda učí nové věci, při rozebírání nového tématu dává pozor a ráda se hlásí o slovo. Hodně se zajímá o knihy a má ráda kreslení obrázků. Moc ráda si ve třídě hraje s panenkami a nesmí u toho chybět její nejlepší kamarádka Lucinka. Nikola má velkou slovní zásobu, je komunikativní, má správnou výslovnost a výborně spolupracuje. Letos oslavila šesté narozeniny. Intelektové schopnosti odpovídají věku.

Klára – Klára je šestiletá slečna, která je hodně stydlivá, introvertní. Trochu jí dělá problémy mluvení, a ještě nedokáže říct některá písmenka úplně správně. Přesto je komunikativní. Její slovní zásoba není tak bohatá. Moc ráda maluje a tvoří všelijaké kreativní výtvary. Intelektové schopnosti neodpovídají věku, jsou podprůměrné.

Adam – Adam je velmi kontaktní a komunikativní kluk. Má velkou slovní zásobu a výslovnost mu nedělá potíže. Nemá problém zapojit se do skupinové hry. Ve třídě je jeden z oblíbených dětí a všem pomáhá. Také má moc rád, když si může povídat s paní učitelkou, nebo stavět kostky a jezdit s auty na autodráze. Adamovi je šest let. Intelektuální schopnosti odpovídají věku.

Max – Maxovi je pět let a je to velký kamarád všech svých spolužáků. Nejraději by si jen hrál a neudrží velkou pozornost při řízených aktivitách. S cizími lidmi nechce moc přijít do kontaktu, ovšem hodně rychle se dokáže přizpůsobit a hned vypráví všechny své příběhy a je dostatečně komunikativní. Slovní zásobu i výslovnost má Max v pořádku. Intelektuální schopnosti odpovídají věku.

Emma – Emma je hodně kamarádská slečna, která ráda pomůže svým spolužákům. Ráda si hraje se svými kamarádkami v kuchyňce a preferuje tak spíše hru ve dvou, nebo v menší skupince dětí. Emmě je pět let a už se nemůže dočkat svých šestých narozenin. Emma je také nejmladší dívkou ve třídě, ale je velmi chytrá a vyspělá. Dokáže komunikovat se všemi lidmi se správnou výslovností a její slovní zásoba odpovídá věku. Intelektuální schopnosti odpovídají věku.

Lukáš – Lukáš je šestiletý kluk, který má energie na rozdávání. Je si moc dobře vědomí svých povinností, které tvoří, jak nejrychleji může, aby měl co nejvíce času na hraní s kamarády. Je to veliký extrovert, který je ve třídě hodně dominantní. Má velmi bohatou slovní zásobu a nejraději by o tom stále všechny přesvědčoval. Lukášovi je dobře rozumět, jeho výslovnost je v pořádku. V řízených aktivitách se nejvíce hlásí o slovo a také všechno správně ví, je to velice chytrý hoch. Nejraději běhá venku, jezdí na kole, ale také rád skládá kostky. Intelektové schopnosti odpovídají věku.

Lucka – Lucka tvoří velkou dvojici se svou nejlepší kamarádkou Nikolou, se kterou si ráda hraje s panenkami, nebo tráví čas v kuchyňce. Ostatní spolužáky si příliš nepouští k tělu. Je tichá a hodná, při řízené aktivitě naslouchá a do vyprávění se moc nežene, není tedy příliš komunikativní, ani její slovní zásoba není veliká. Přesto, že není komunikativní má správnou výslovnost. Ráda zpívá a hraje na flétnu. Lucka je také předškolák a už je to šestiletá slečna. Intelektuální schopnosti neodpovídají věku, jsou podprůměrné.

Radka – Radka preferuje hru ve dvou, nebo v menším počtu lidí. Nejraději by si jen hrála a vynechávala kreslení a pracovní činnosti. Za to má ale moc ráda skupinové řízené aktivity, kde se může ukázat. Mezi nejoblíbenější patří například nácvik nějakého vystoupení pro rodiče, koncert nebo hraní divadla. Když nemusí, příliš toho nenapovídá a nemá tolik obohacenou slovní zásobu. Výslovnost ji ale nedělá problém. Častokrát je upozorňována na to, aby mluvila více hlasitěji, je nejistá. Radce je taktéž šest let. Intelektuální schopnosti neodpovídají věku, jsou podprůměrné.

3.3 SCÉNÁŘ EXPERIMENTU

- Pozdrav, přivítání

Dobrý den (jméno dítěte), moje jméno je Lenka a mám tady pro tebe pár úkolů. Jsem studentka na vysoké škole, kterou studuji, abych mohla být paní učitelka ve školce. Moc by mi pomohlo, kdybychom spolu ty úkoly vyzkoušeli. Myslíš, že bys mi s tím mohl pomoci?

- Zadání úkolu, hodnocení

Úkol č. 1:

Přinesla jsem si s sebou tyhle krásné hodiny. Tyto hodiny ukazují nějaký čas. Věděl bys, kolik je hodin?

Děkuji zvládl jsi to výborně/ Moc děkuji, ale zkusíme to ještě jednou.

Zkus mi teď na těchto hodinách ukázat, na jaká čísla by hodiny ukazovaly, kdyby bylo půl jedné.

Děkuji zvládl jsi to výborně/ Moc děkuji, ale zkusíme to ještě jednou.

Úkol č. 2:

Řekneme si společně, jaké známe čtyři roční období.

Super, na stole jsou čtyři obrázky. Řekni mi, co vidíš na obrázku.

Zkus poskládat vedle sebe podle toho, jaké máme právě ty čtyři roční období.

Jako první bude tedy?

Ano správně/ Zapřemýšlej a zkus to ještě jednou.

Úkol č. 3:

Před sebou vidíš obrázky s různými aktivitami a činnostmi. Tvým úkolem bude dát všechny na čtyři hromádky podle toho, které aktivity se dělají na jaře, v létě, na podzim a v zimě. Poté je poskládat tak, jak jdou roční období za sebou. Nejdříve si řekneme, co je na všech obrázcích.

Děkuji zvládl jsi to výborně/ Moc děkuji, ale zkusíme to ještě jednou.

Úkol č. 4:

Před sebou vidíš tři obrázky, co na nich je?

Ano a teď je seřaď podle toho, jak jdou obrázky za sebou. Nejdříve bude to, co se stalo, jako úplně první.

Děkuji zvládl jsi to výborně/ Moc děkuji, ale zkusíme to ještě jednou.

Úkol č. 5:

Před sebou vidíš obrázky s různými aktivitami a činnostmi. Poznáš, co na obrázcích je? Tvým úkolem bude říct, které aktivity se dělají ráno, odpoledne, večer a v noci.

Děkuji zvládl jsi to výborně/ Moc děkuji, ale zkusíme to ještě jednou.

Úkol č. 6:

Víš, co máme dnes za den?

Ano, správně/ pořádně se zamysli a zkus to ještě jednou.

Když je dnes ... co bylo za den včera?

Ano, správně/ pořádně se zamysli a zkus to ještě jednou.

A jaký den nás čeká zítra?

Ano, správně/ pořádně se zamysli a zkus to ještě jednou.

Úkol č. 7:

Co si dělal včera?

Super!

A co budeš dělat pozítří?

Děkuji.

Co si měl/ budeš mít dnes k obědu?

Děkuji za odpověď.

Máte nějaké plány na zítra?

Aha, děkuji.

Byl si předevcírem v mateřské škole?

Super! Moc ti děkuji.

Úkol č. 8:

Teď ti budu ukazovat některé obrázky a tvým úkolem bude říct, kdy si myslíš, že se tohle dělá. Jestli ráno, odpoledne, večer, nebo v noci.

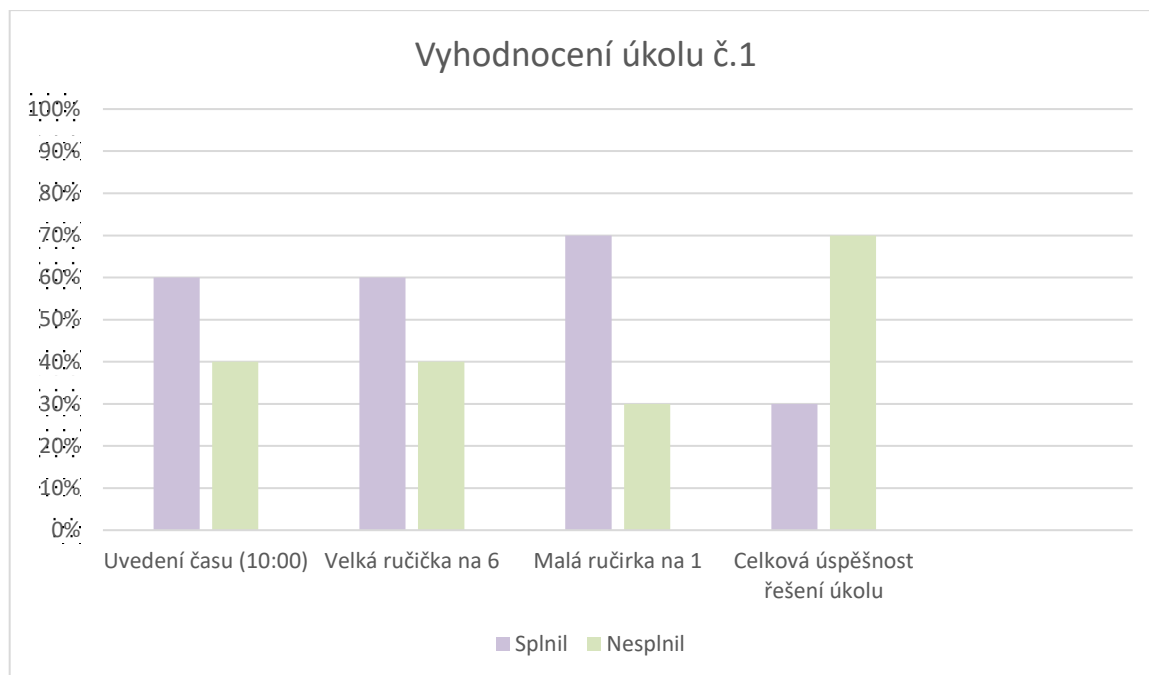
Správně, děkuji/ pořádně se podívej a zkus to ještě jednou.

3.4 VYHODNOCENÍ EXPERIMENTU

3.4.1 ÚKOL Č. 1 – HODINY

Jméno	Správné určení času (10:00)	Správně daná velká ručička na číslo 6	Správně daná malá ručička na číslo 1	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	NE	NE	NESPLNIL
Nikola	NE	ANO	ANO	NESPLNILA
Klára	NE	ANO	ANO	NESPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Max	NE	NE	NE	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Lukáš	NE	ANO	ANO	NESPLNIL
Lucka	ANO	NE	NE	NESPLNILA
Radka	ANO	NE	ANO	NESPLNILA

Tabulka 1 – Úkol č. 1

Graf 1 - Úkol č. 1

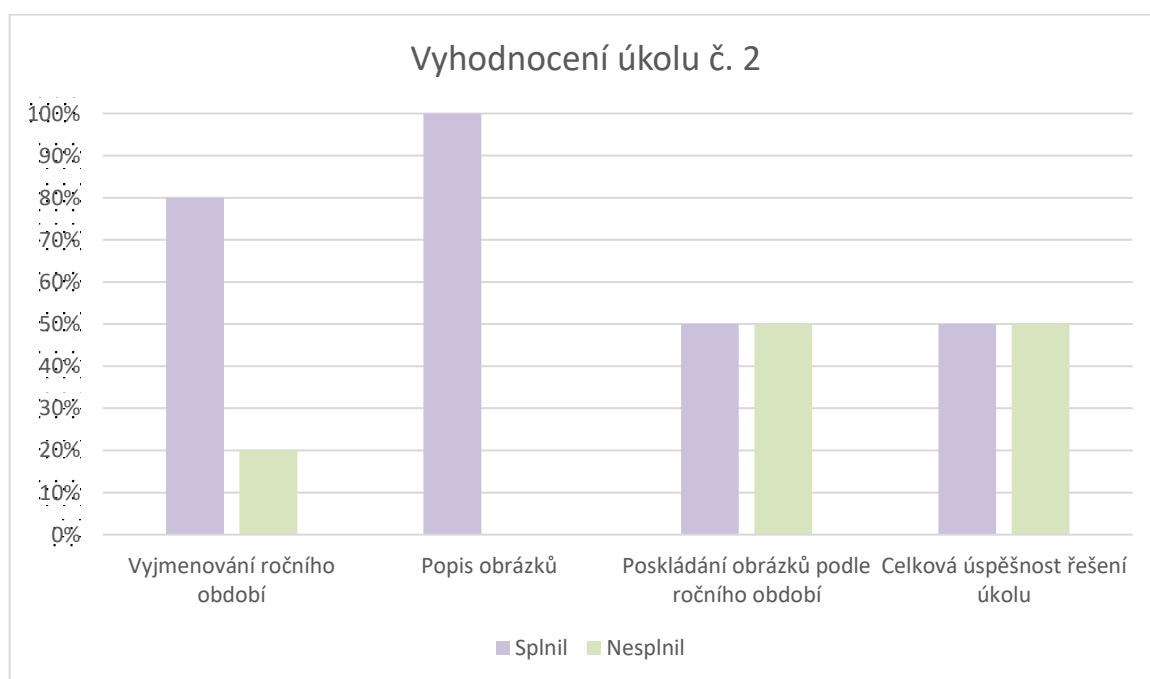
Při tomto úkolu měly děti před sebou papírové hodiny, na kterých byl nastavený čas 10:00 hodin. Matyáš, Vojta, Adam, Emma, Lucka a Radka správně věděli, jaký je na hodinách čas. Nikola, Klára a Lukáš správně chápali malou ručičku, která ukazovala na číslo 10, ale jejich odpověď zněla půl desáté. Max hodiny vůbec nezná. Poté bylo za úkol nastavit na hodinách čas půl jedné. Vojta a Lucka prohodili pouze ručičky, a tak jim vznikl jiný čas. Radka správně dala malou ručičku na číslo jedna, ale velkou ručičku už neuměla správně nastavit. Lukáš, Emma, Adam, Klára, Nikola a Matyáš si s druhou částí úkolu poradili bez chyby. Úspěšnost řešení úkolu tedy byla 30 %. (tabulka 1, graf 1)

3.4.2 ÚKOL Č. 2 – STRÍDÁNÍ ROČNÍHO OBDOBÍ

Jméno	Vyjmenování ročních období	Popis obrázku	Správné poskládání obrázků	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Nikola	ANO	ANO	NE	NESPLNILA

Jméno	Vyjmenování ročních období	Popis obrázku	Správné poskládání obrázků	Splnil/nesplnil
Klára	NE	ANO	NE	NESPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Max	NE	ANO	NE	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Lukáš	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lucka	ANO	ANO	NE	NESPLNILA
Radka	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Tabulka 2 – Úkol č. 2

Graf 2 - Úkol č. 2

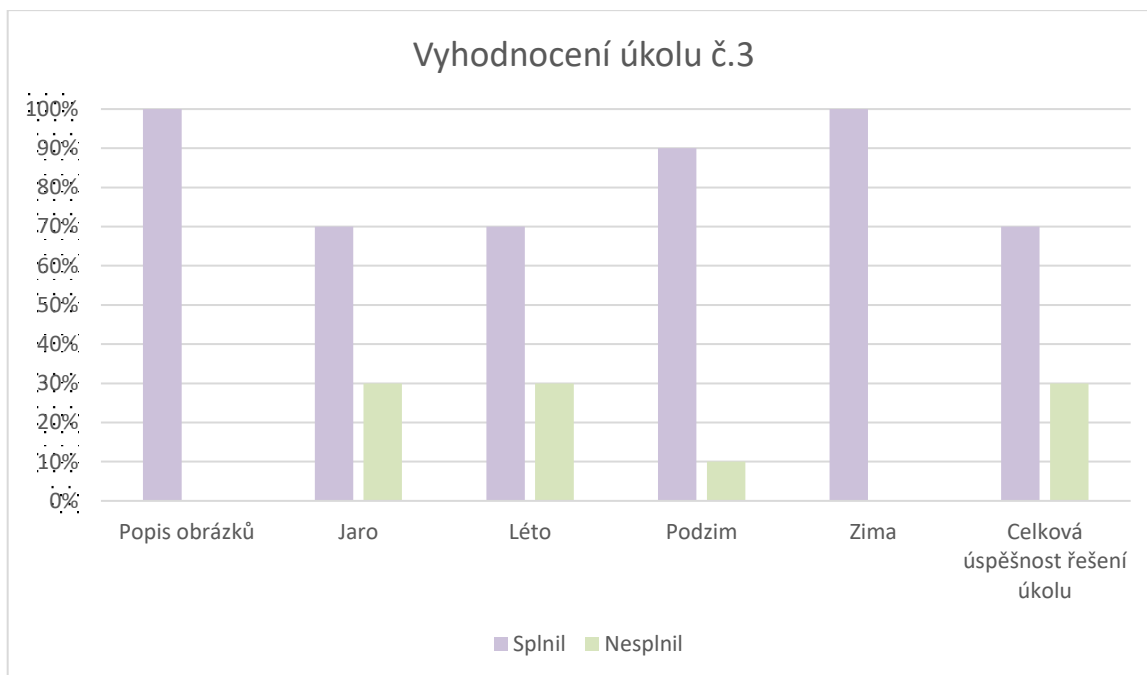
Při plnění tohoto úkolu jsme seděli s dítětem u stolu naproti sobě. Nejdříve jsem se zeptala, jaké máme čtyři roční období. Na tuto otázku dokázaly odpovědět skoro všichni až na Maxe a Kláru. Max nejdříve začal vyjmenovávat dny v týdnu. V momentě, kdy jsem napověděla,

že první je Jaro už měl roční období v pořádku. Klára je sice všechny dobře znala, ale bohužel nebyly řečeny postupně správně. Začala u ročního období léto, poprvé je tedy vyjmenovala: léto, podzim, zima, jaro. Poté následoval popis obrázku, kde jsem se přesvědčila, že všechny děti ví, co se na obrázku vyskytuje a rozumí tomu. Tato část byla bez chyby. Poslední část úkolu byla seřadit všechny čtyři obrázky vedle sebe podle toho, jak jdou za sebou roční období. Matyáš, Adam, Emma, Lukáš a Radka si vedli skvěle bez chyby. Vojta, Nikola, Max a Lucka zaměnili první dva obrázky, tedy jaro s létem. Po upozornění, že toto není správný výsledek měli řešení správné. Klára nejdříve také prohodila první dva obrázky, ovšem poté začala zmatkovat a na první pozici dala obrázek, který vyjadřuje podzim. Kláře se správný výsledek podařil až na třetí pokus. Úspěšnost úkolu byla 50 %. (tabulka 2, graf 2)

3.4.3 ÚKOL Č. 3 – CHARAKTERIZUJÍCÍ ČINNOSTI PRO ROČNÍ OBDOBÍ

Jméno	Popis obrázků	Jaro	Léto	Podzim	Zima	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Max	ANO	NE	NE	NE	ANO	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lukáš	ANO	NE	NE	ANO	ANO	NESPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Radka	ANO	NE	NE	ANO	ANO	NESPLNILA

Tabulka 3 - Úkol č. 3

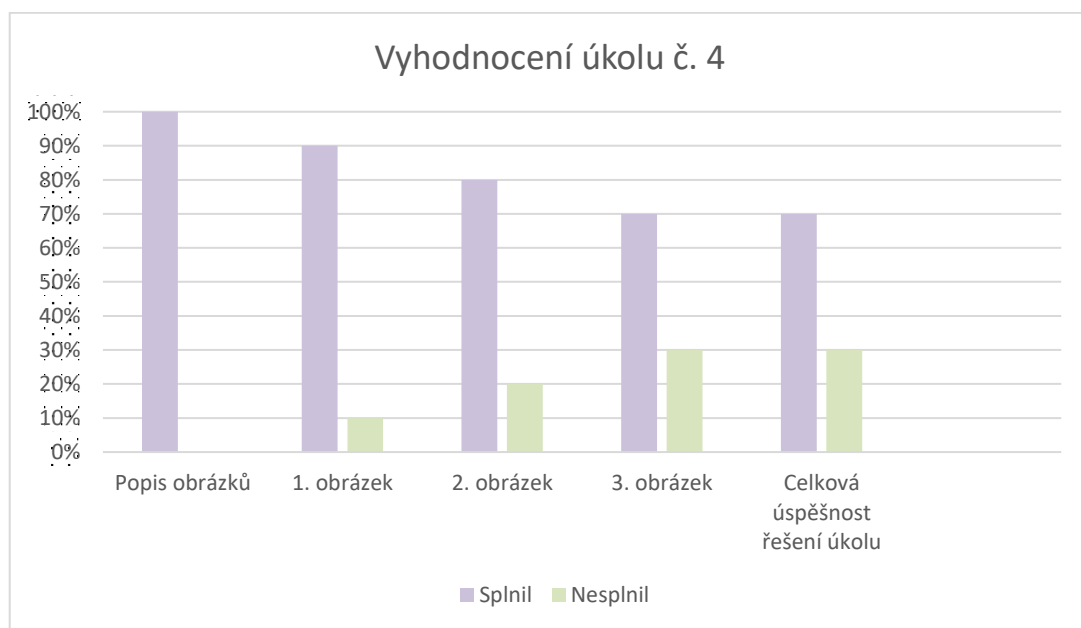
Graf 3 - Úkol č. 3

Při plnění tohoto úkolu jsme s dítětem seděli u stolu naproti sobě. Jako první část úkolu bylo popsat obrázky, abych zjistila, jestli děti obrázku rozumí. Popis obrázků zvládly všechny děti. Poté následovala část úkolu, ve které děti dávaly k sobě dva obrázky, které byly typické pro jedno roční období a řadily je vedle sebe, podle toho, jak jdou za sebou roční období. Matyáš, Vojta, Nikola, Klára, Adam, Emma a Lucka měli správně všechny části úkolu. Vojta přemýšlel o trochu déle než ostatní děti, ale přemýšlení se mu vyplatilo. Lukáš a Radka při prvním pokusu prohodili dva obrázky. Jeden obrázek, který byl typický pro léto (plutí na loďce) prohodili s obrázkem, který byl typický pro jaro (sázení rostlin). Max si s tímto úkolem nebyl vůbec jistý. Nejdříve měl prohozené obrázky pouze z hromádky jaro a léto, po upozornění na to, že to takto není v pořádku začal přesouvat i obrázky z hromádky podzimu. Až na třetí pokus Max zvládl tento úkol správně. Úspěšnost řešení úkolu byla 70 %. Děti v průběhu rovnání obrázků vedle sebe, tak jak jdou za sebou nic neříkaly a průběh nekomentovaly. (tabulka 3, graf 3)

3.4.4 ÚKOL Č. 4 – ČASOVÁ POSLOUPNOST

Jméno	Popis obrázků	1.obrázek	2.obrázek	3.obrázek	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	NE	NE	NESPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Max	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Emma	ANO	ANO	NE	NE	NESPLNIL
Lukáš	ANO	NE	ANO	NE	NESPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Radka	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Tabulka 4 - Úkol č. 4

Graf 4 - Úkol č. 4

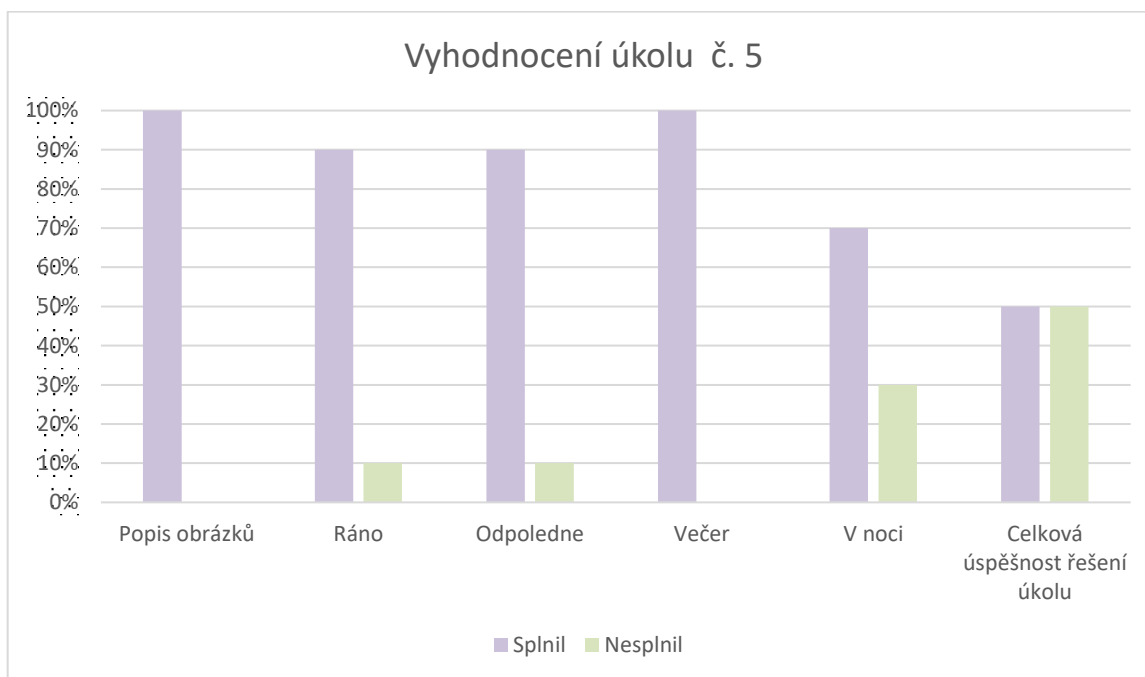
U tohoto úkolu jsme s dítětem opět seděli u stolu naproti sobě. Nejdříve dítě popsal, co se děje na každém ze tří obrázků, které jsem mu ukázala. Tuto část popisu zvládl každý bez jakékoliv chyby. Přesvědčila jsem se, že dítě obrázkům rozumí, a tudíž můžeme pokračovat do druhé části plnění úkolu. Ve druhé části se měly seřadit všechny tři obrázky podle časové posloupnosti. Na prvním místě měl být obrázek, na kterém kluk přichází s prázdným košíkem ke stromu s jablky, na druhé pozici měl stát obrázek, který zachycoval kluka, jak hází jablka do košíku a na třetí pozici kluk odchází s plným košíkem jablek od prázdného stromu. Vojta, Nikola, Klára, Adam, Max, Lucka i Radka správně poskládali tyto tři obrázky tak, jak měly jít za sebou na první pokus a úkol splnili. Matyáš správně položil první obrázek na první místo, ale prohodil druhý a třetí obrázek. Na upozornění, že takto to není správně dal obrázky tak, jak měly být. To samé udělala Emma. Oba si byli chyby hned vědomi, pravděpodobně vznikla pouze z nepozornosti. Lukáš ale prohodil první obrázek za poslední a správné pořadí zvládl až na druhý pokus. V průběhu úkolu děti nic neříkaly nahlas. Úspěšnost řešení úkolu byla 70 %. (tabulka 4, graf 4)

3.4.5 ÚKOL Č. 5 – CHARAKTERIZUJÍCÍ ČINNOSTI PRO KONKRÉTNÍ ČÁST DNE

Jméno	Popis obrázků	Ráno	Odpoledne	Večer	V noci	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Max	ANO	ANO	NE	ANO	ANO	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lukáš	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Jméno	Popis obrázků	Ráno	Odpoledne	Večer	V noci	Splnil/nesplnil
Radka	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	NESPLNILA

Tabulka 5 – Úkol č. 5

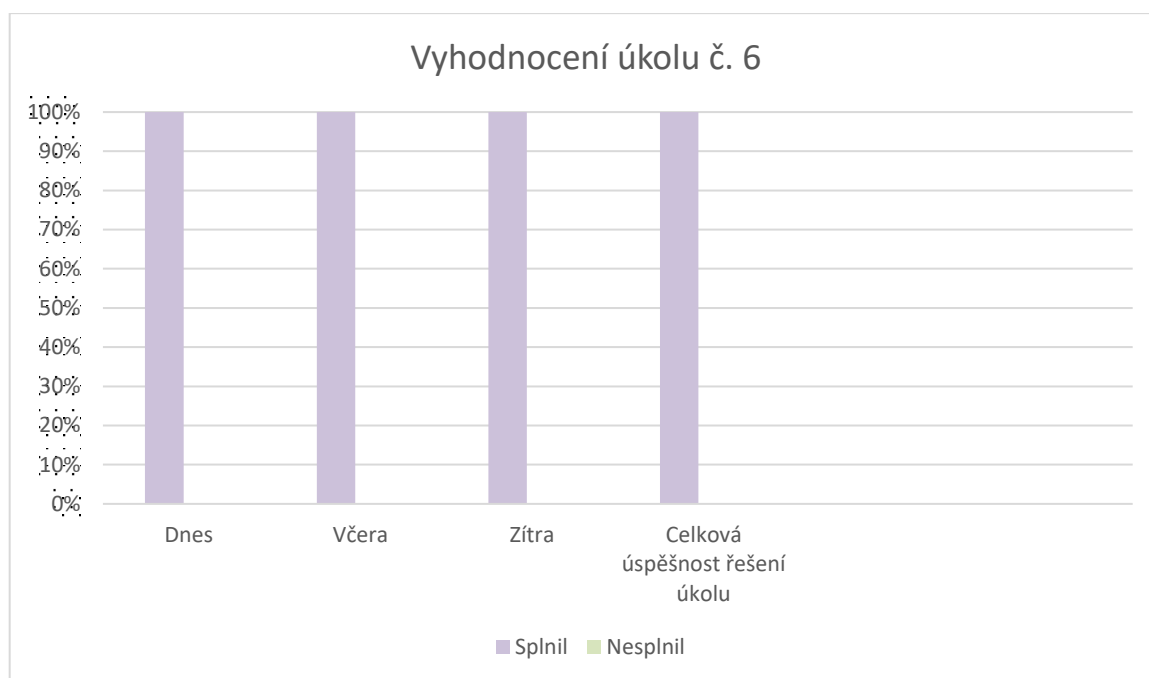
Graf 5 - Úkol č. 5

U úkolu č. 5 byly na stole položené čtyři obrázky, na kterých byly znázorněny různé aktivity. Nejdříve proběhl popis všech obrázků, abych si byla jistá, že nevznikne nějaká chyba z důvodu toho, že dítě nebude vědět, co na obrázku je. Popis zvládl každý na první pokus bez chyby. Poté už jsem jen ukazovala postupně obrázky a úkolem dítěte bylo říct, zda se tato aktivita vykonává ráno, odpoledne, večer či v noci. Radka byla jediná, která chybovala v oblasti ráno a to tak, že řekla, že činnost na obrázku (čištění zubů) se dělá v noci. V oblasti odpoledne byla taktéž jen jedna chyba, které se dopustil Max tím, že místo odpoledne přiřadil obrázek (obědvání) do části ráno. Aktivitu, která se odehrává večer (čtení pohádky v posteli) měly všechny děti správně. Vojta, Adam a Lukáš chybovali u aktivitu, která je typická pro noc (spaní v posteli) a všichni tři odpověděli večer. Tyto dva pojmy večer a v noci ještě dobře neznali a neuměli je od sebe rozlišit. Na druhý pokus, po upozornění na chybu všichni odpověděli správně. U Kláry bylo zapotřebí dlouhé přemýšlení, ale to se jí nakonec vyplatilo, protože úkol splnila. Děti plnily úkol bez hlasitých poznámek. Úspěšnost řešení úkolu byla 50 %. (tabulka 5, graf 5)

3.4.6 ÚKOL Č. 6 – DNY V TÝDNU

Jméno	Dnes	Včera	Zítra	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Max	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lukáš	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Radka	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Tabulka 6 – Úkol č. 6

Graf 6 - Úkol č. 6

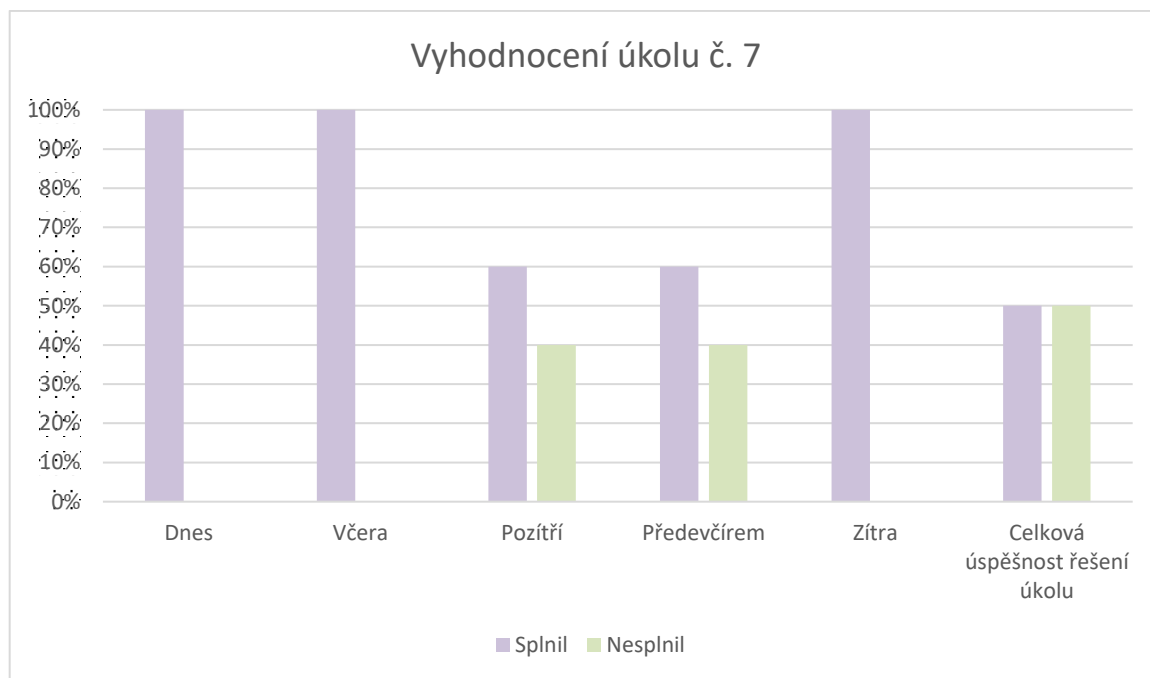
Tento úkol, který neměl žádné pomůcky a já jsem se pouze ptala dětí na pojmy dnes, včera, zítřa, zvládl úplně každý. Matyáš, Klára, Max a Lukáš rozuměli pojmům včera a zítřa, jen neznali správně dny v týdnu. Když jsem se jich totiž zeptala, co znamená „včera“ odpověděli, že je to ten den, který byl předtím, podobně to bylo s pojmem „zítřa“. Úspěšnost řešení úkolu byla 100 %. (tabulka 6, graf 6)

3.4.7 ÚKOL Č. 7 – POJMY VČERA, DNES, ZÍTŘA, POZÍTŘÍ A PŘEDEVCÍREM

Jméno	Včera	Pozítří	Dnes	Zítřa	Předevčírem	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NESPLNILA
Adam	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Max	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL

Jméno	Včera	Pozítří	Dnes	Zítra	Předevcírem	Splnil/nesplnil
Lukáš	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	NESPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Radka	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Tabulka 7 – Úkol č. 7

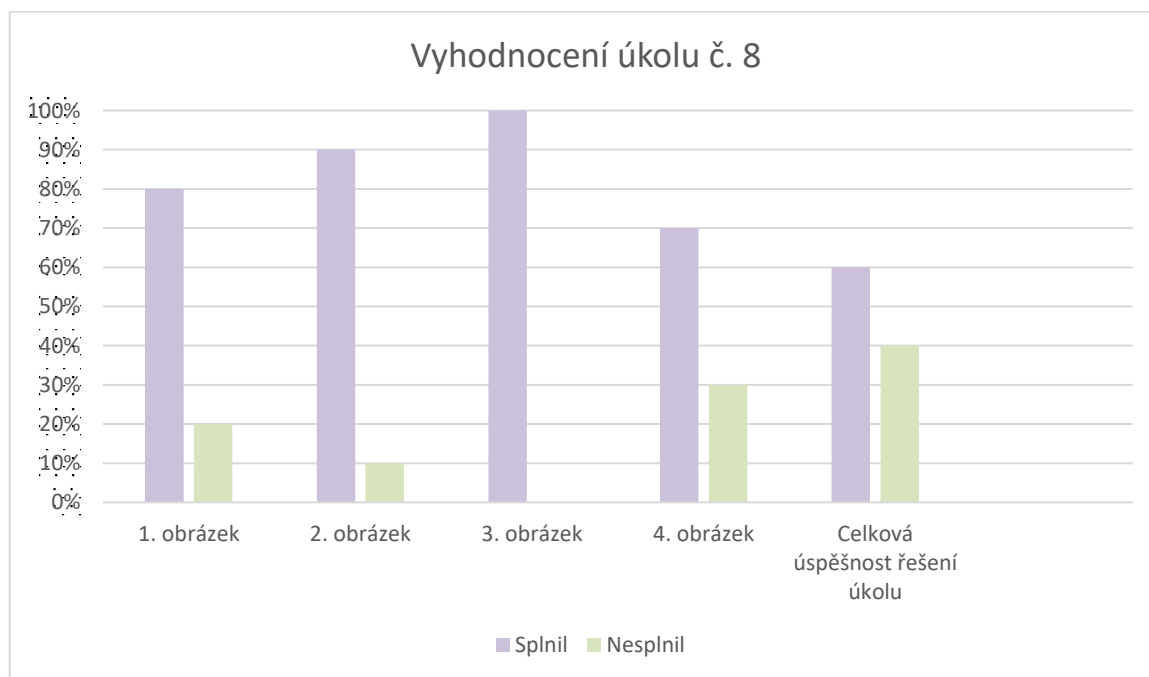
Graf 7 -Úkol č. 7

U tohoto úkolu, ve kterém jsme si opět pouze povídali byly chyby jen v pojmech předevcírem a pozítří. U pojmů dnes, včera a zítra opět nikdo nechyboval. Vojta, Nikola, Emma, Lucka a Radka úkol splnili bez chyby. Matyáš, Klára a Max neznají pojmy pozítří a předevcírem. Adam správně věděl, co znamená pojem pozítří, ale obtíže mu dělal pojem předevcírem. Naopak tomu bylo u Lukáše, který správně znal pojem předevcírem, ale se slovem pozítří už si rady nevěděl. Úspěšnost řešení úkolu byla 50 %. (tabulka 7, graf 7)

3.4.8 ÚKOL Č. 8 – ODHAD ČASU

Jméno	1.obrázek	2.obrázek	3.obrázek	4.obrázek	Splnil/nesplnil
Matyáš	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Vojta	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Nikola	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Klára	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNILA
Adam	NE	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Max	NE	NE	ANO	ANO	NESPLNIL
Emma	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNIL
Lukáš	ANO	ANO	ANO	NE	NESPLNIL
Lucka	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA
Radka	ANO	ANO	ANO	ANO	SPLNILA

Tabulka 8 – Úkol č. 8

Graf 8 - Úkol č. 8

U posledního úkolu jsme s dítětem opět seděli u stolu naproti sobě. Před sebou jsme měli na stole pět různých obrázků. Nejdříve dítě provedlo popis obrázků, abych si byla jistá, že je vše v pořádku a můžeme pokračovat na další část úkolu. V další části úkolu bylo zapotřebí odhadnout čas dne. Tudíž zda se konkrétní činnost provádí ráno, dopoledne, v poledne, odpoledne, večer nebo v noci. Matyáš, Vojta, Nikola, Emma, Lucka a Radka zvládli všech pět obrázků správně na první pokus a úkol splnili. Klára a Lukáš udělali chybu u čtvrtého obrázku, na kterém byl chlapeček, který se koupe ve vaně. Tato aktivita se podle nich vykonává v noci. Na druhý pokus už odpověděli správně. Adam měl také problém s obrázkem číslo čtyři, ale nebyl to jediný obrázek, s kterým si nevěděl napoprvé rady. Až na druhý pokus správně uhádl také první obrázek (spaní v posteli). V tomto případě prohodil pojmy večer a v noci. Max si nevěděl na první pokus rady s prvním a druhým obrázkem (obědvání), ale na druhý pokus bylo vše správně. Úspěšnost úkolu byla 60 %. (tabulka 8, graf 8)

3.5 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ EXPERIMENTU

Na základě vyhodnocení experimentu lze říct že:

30 % dětí z uvedeného vzorku správně určí čas na ručičkových hodinách

50 % dětí z uvedeného vzorku vyjmenuje, jak jsou za sebou jednotlivá roční období

70 % dětí z uvedeného vzorku pozná činnosti, které jsou charakterizující pro konkrétní roční období

70 % dětí z uvedeného vzorku zvládne seřadit obrázky podle posloupnosti děje

50 % dětí z uvedeného vzorku pozná činnosti, které jsou charakterizující pro konkrétní části dne

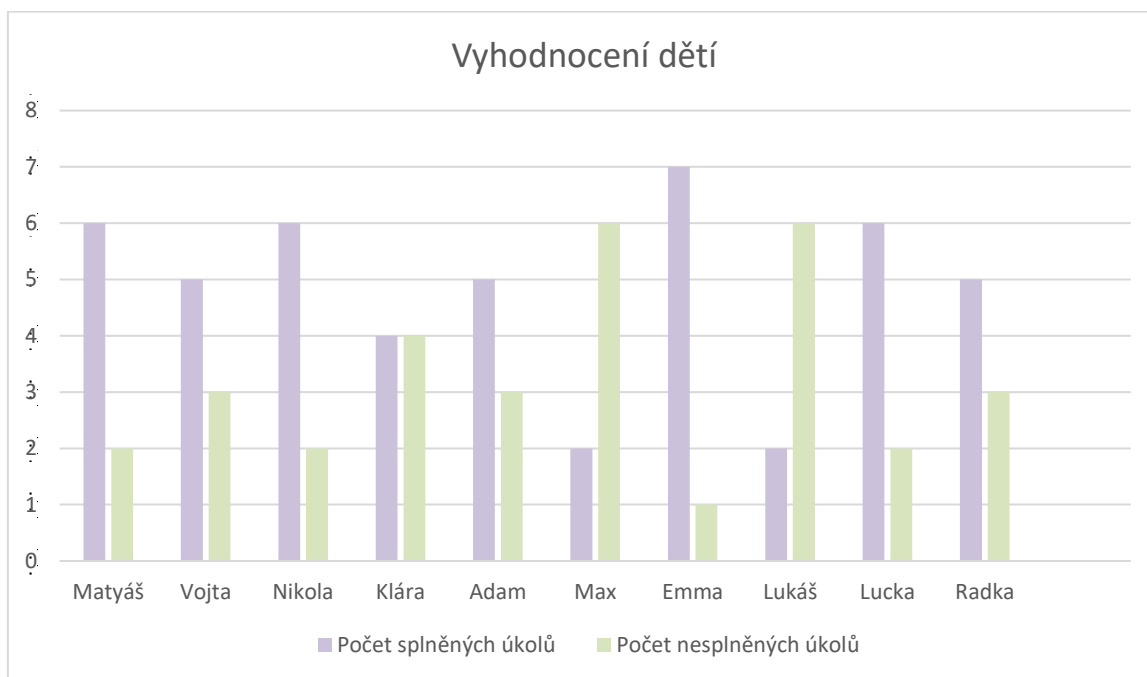
100 % dětí z uvedeného vzorku zná dny v týdnu a ovládá je

50 % dětí z uvedeného vzorku rozumí pojům včera, dnes, zítra, pozítří a předevečím

60 % dětí z uvedeného vzorku správně odhadne čas

Úkol, který měl největší úspěšnost řešení byl úkol č. 6, ve kterém všechny děti znaly pojmy dnes, včera a zítra. Úkol č. 3 a úkol č. 4 mají stejnou úspěšnost řešení. Sedm dětí mělo tyto dva úkoly správně a pouze tři nesplnilo tento úkol na první pokus. Třetí největší úspěšnost řešení měl úkol č. 8, ve kterém chybovali pouze čtyři jedinci. Úkol č. 7, č. 5 a č. 2 měly přesně

poloviční úspěšnost řešení. Tudíž pět dětí tento úkol splnilo a pět dětí nesplnilo. Nejmenší úspěšnost řešení měl úkol č.1, ve kterém jsme pracovali s hodinami. Tento úkol je pro menší děti ještě těžký, ale k orientaci v čase nepodmínečně patří. Úspěšně úkolem s hodinami prošly tři děti.

(graf 9 – vyhodnocení dětí)

Nejlépe se v čase orientovala Emma, která nesplnila pouze jeden úkol a to ten, kde byla časová posloupnost. Matyáš, Nikola a Lucka splnili šest úkolů, a tudíž v tomto vyhodnocení jsou na druhém místě. Špatně vyhodnotili úkoly pouze dva. Adam s Vojtou a Radkou se dělí o třetí pozici, ve které splnili pět úkolů, a proto tři úkoly nedokázali splnit na první pokus. Polovinu úkolů správně a polovinu špatně měla Klára, která dokázala úspěšně vyřešit čtyři úkoly. Více neúspěchu, než úspěchu měli pouze Lukáš s Maxem, kteří zvládli pouze dva úkoly správně.

ZÁVĚR

Na téma “schopnost dětí v mateřské škole orientovat se v čase“ jsme s dětmi realizovali celkem osm úkolů. Celý experiment zahrnoval znalost dnů v týdnu, pojmů včera, dnes, zítra, pozítří a především. Pracovali jsme také s časovou posloupností a s ročním obdobím. Zjišťovala jsem, jak se děti v předškolním věku orientují v částech dne a jestli umí správně odhadnout čas, to jsem určila za pomoci aktivit, které jsou typické pro konkrétní část dne. V experimentu nechyběla ani znalost hodin, která není u dětí v předškolním věku povinná, jelikož to ale s vybraným tématem úzce souvisí, chtěla jsem vyzkoušet i tento typ úkolu.

Všechny děti měly ve většině úkolů velkou úspěšnost a moc je to bavilo. Na konci vždy odcházely s dobrým pocitem. Překvapila mě velká úspěšnost řešení úkolu č. 3, ve kterém děti dávaly k sobě obrázky aktivit podle ročního období, jelikož ne na všech kresbách bylo na první okamžik jasné, kam se budou řadit. Průběh úkolů pro odhad času a charakterizující činnosti pro konkrétní část dne bych příště zvolila jiný. V praxi se ukázalo, že se jedná o stejný princip úkolů, jen v mém případě s odlišnými obrázky.

Jelikož jsem pracovala převážně se šestiletými jedinci, myslela jsem si, že bude více úkolů, které budou splněny na sto procent. Na sto procent byl splněný pouze jeden úkol, který byl zaměřený na pojmy včera, dnes a zítra. Také mě překvapila krátká doba, za kterou jsem celý experiment s dětmi zvládli. Celkově bych celý experiment hodnotila kladně.

Jsem ráda, že jsem měla příležitost vypracovat bakalářskou práci na toto téma a mohla jsem se díky tomu o tématu dozvědět nové informace a vyzkoušet si, jak celá tato oblast funguje v praxi.

RESUMÉ

Celá bakalářská práce má tři části. V teoretické části se zabývám vnímáním času u dětí předškolního věku a vnímání časové posloupnosti. Také se zde nachází odhad a měření času a nechybí tu ani aktivity a hry, které jsou vhodné pro procvičování oblasti orientace v čase. Jedna krátká podkapitola je věnována samotnému pojmu čas a dozvíme se zde také, jaké mohou být potíže ve zmiňované oblasti.

Druhá kapitola s názvem "metodologická část" obsahuje veškeré cíle, metody a podmínky experimentu. Zahrnuje také terminologii, zadání všech úloh a kritéria hodnocení.

V poslední, a to experimentální části se nachází charakteristika mateřské školy, ve které byl experiment vykonávaný i charakteristika všech dětí, které se na experimentu podílely. Dále je zde vyhodnocení všech uskutečněných úkolů a jejich scénář.

The entire Bachelor thesis has three parts. In the theoretical part, I deal with the perception of time in preschool children and the perception of the time sequence. There is also an estimation and measurement of time, and there are also activities and games that are suitable for practising the area of orientation over time. One short sub-chapter is devoted to the very concept of time, and we will also learn here what the difficulties might be in the area mentioned.

The second chapter, entitled "methodological part," contains all the objectives, methods and conditions of the experiment. It also includes terminology, assignment of all tasks and evaluation criteria.

The final, experimental part contains the characteristics of the nursery school, in which the experiment was also carried out by the characteristics of all the children who participated in the experiment. Next, an evaluation of all the tasks carried out and their scenario.

SEZNAM LITERATURY

BÄCKER-BRAUN, Katharina. *Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4798-9.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-319-3.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi předškoláky 4-6 let: všestranná příprava dítěte do školy: pro děti od 4 do 6 let (2. díl)*. 2. vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0602-4.

Mateřská škola. Úvod [online]. [cit. 25.05.2023]. Dostupné z: <https://www.zslipa.cz/materska-skola>.

OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

RANDA, Miroslav, Václav HAVEL, Gerhard HÖFER, et al. *Fyzika 6: hybridní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. ISBN 978-80-7489-698-9.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Papírové hodiny (zdroj vlastní)	18
Obrázek 2 Obrázky ročního období (Bednářová, 2014, str.26).....	19
Obrázek 3 - Obrázky charakterizující činnosti pro roční období (zdroj vlastní).....	20
Obrázek 4 - Časová posloupnost (Bednářová, 2015, str.91)	21
Obrázek 5 - Obrázky s aktivitami typické pro část dne (zdroj vlastní)	22
Obrázek 6 - Obrázek s aktivitami pro konkrétní část dne (zdroj vlastní).....	23
Tabulka 1 – Úkol č. 1	30
Tabulka 2 – Úkol č. 2	32
Tabulka 3 - Úkol č. 3	33
Tabulka 4 - Úkol č. 4	35
Tabulka 5 – Úkol č. 5	37
Tabulka 6 – Úkol č. 6	38
Tabulka 7 – Úkol č. 7	40
Tabulka 8 – Úkol č. 8	41
Graf 1 - Úkol č. 1	31
Graf 2 - Úkol č. 2.....	32
Graf 3 - Úkol č. 3.....	34
Graf 4 - Úkol č .4.....	35
Graf 5 - Úkol č. 5.....	37
Graf 6 - Úkol č. 6.....	39
Graf 7 -Úkol č. 7.....	40
Graf 8 - Úkol č. .8.....	41